

## POSTANOWIENIE

Dnia 27 lutego 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Paweł Kołodziejski

na posiedzeniu bez udziału stron

po rozpoznaniu w Izbie Karnej w dniu 27 lutego 2025 r.,

sprawy **R.L.**

skazanego z art. 234 k.k.,

z powodu kasacji wniesionej przez obrońcę skazanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach

z dnia 2 sierpnia 2024 r., sygn. akt VII Ka 572/24,

utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w Bytomiu

z dnia 30 kwietnia 2024 r., sygn. akt II K 466/23,

na podstawie art. 531 § 1 k.p.k. w zw. z art. 530 § 2 k.p.k. w zw. z art. 429 § 1 k.p.k.

i art. 523 § 2 k.p.k. w zw. z art. 523 § 4 pkt 1 k.p.k. *a contrario*

### **p o s t a n o w i ł:**

**1. pozostawić kasację bez rozpoznania;**

**2. zasądzić od Skarbu Państwa na rzecz obrońcy z urzędu skazanego R.L. - adw. M.S. (Kancelaria Adwokacka w K.) kwotę 885,60 zł (osiemset osiemdziesiąt pięć złotych sześćdziesiąt groszy), w tym 23% VAT, tytułem opłaty za sporządzenie i wniesienie kasacji;**

**3. zwolnić skazanego R.L. od kosztów sądowych postępowania kasacyjnego i wydatkami tego postępowania obciążyć Skarb Państwa.**

## UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w Bytomiu wyrokiem z dnia 30 kwietnia 2024 r., sygn. akt II K 466/23 uznał R.L. za winnego popełnienia zarzucanego mu czynu, tj. występku z art. 234 k.k., za które wymierzył mu karę 4 miesięcy ograniczenia wolności polegającej na wykonywaniu nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze 30 godzin w stosunku miesięcznym, rozstrzygając jednocześnie w przedmiocie kosztów procesu.

Apelację od powyższego wyroku wywiódł obrońca R.L., który zaskarżył go w całości, podnosząc zarzuty naruszenia prawa materialnego w postaci art. 234 k.k., prawa procesowego, tj. art. 7 k.p.k. oraz błędu w ustaleniach faktycznych.

Sąd Okręgowy w Katowicach wyrokiem z dnia 2 sierpnia 2024 r., sygn. akt VII Ka 572/24 utrzymał w mocy zaskarżony wyrok i rozstrzygnął w przedmiocie kosztów procesu za postępowanie odwoławcze.

Od tego wyroku kasację wywiodła obrońca skazanego, zarzucając mu *„rażące naruszenie prawa procesowego, mające istotny wpływ na wynik sprawy, a to:*

1. *art. 41 § 1 k.p.k. w zw. z art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, poprzez brak wyłączenia od rozpoznania w niniejszej sprawie w I instancji asesora sądowego X.Y., przez co doszło do naruszenia standardu niezawisłości i bezstronności w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej oraz art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, co stanowi bezwzględną przyczynę odwoławczą wskazaną w art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k.;*
2. *art. 433 § 1 k.p.k. w zw. z art. 47a § 1 Ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych w zw. z art. 45 Konstytucji, poprzez brak zmiany lub uchylenia z urzędu Wyroku Sądu I instancji przez Sąd Odwoławczy w sytuacji, gdy wyznaczenie do składu orzekającego w niniejszej sprawie przed Sądem I Instancji asesora sądowego X.Y. powoduje wątpliwość w zakresie bezstronności sądu w I instancji w niniejszej sprawie, więc Sąd był nienależycie obsadzony, co stanowi bezwzględną przyczynę odwoławczą, wskazaną w art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k.;*

3. *art. 433 § 2 k.p.k. w zw. z art. 7 k.p.k. w zw. z art. 5 § 2 k.p.k. w zw. z art. 457 § 3 k.p.k., przejawiające się dokonaniem przez Sąd Odwoławczy pobieżnej, nierzetelnej kontroli zaskarżonego wyroku oraz ogólnikowej oceny zarzutów przedstawionych w apelacji w kontekście dowodów ujawnionych w toku przewodu”.*

W konsekwencji skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi odwoławczemu, wstrzymanie jego wykonania oraz zasądzenie kosztów nieopłaconej obrony z urzędu i zwolnienie skazanego z opłaty sądowej od kasacji.

W odpowiedzi na wywiedzioną kasację, prokurator wniósł o jej pozostawienie bez rozpoznania jako niedopuszczalnej z mocy prawa.

### **Sąd Najwyższy zważył, co następuje.**

Rację ma prokurator, iż kasacja obrońcy skazanego jest niedopuszczalna z mocy prawa, choć nie wszystkie argumenty zawarte w stanowisku oskarżyciela publicznego zasługiwały na uwzględnienie.

Na wstępie należy przypomnieć, że przepis art. 523 § 2 k.p.k. określa przedmiotowe ograniczenia dopuszczalności wniesienia kasacji przez stronę. Stanowi on, że *„kasację na korzyść można wnieść jedynie w razie skazania oskarżonego za przestępstwo lub przestępstwo skarbowe na karę pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania”*. A zatem *a contrario*, dyspozycją tego przepisu nie są objęte przypadki prawomocnego skazania, jeżeli takiemu skazaniu nie towarzyszy jednocześnie prawomocne orzeczenie o wymierzeniu kary bezwzględnej pozbawienia wolności. Ustawodawca przewidział jednak, że wskazane ograniczenie nie dotyczy kasacji wniesionej z powodu uchybień określonych w art. 439 k.p.k. lub przez tzw. podmiot szczególnie wymieniony w art. 521 k.p.k. (art. 535 § 4 pkt 1 i 2 k.p.k.). Z uwagi na fakt, iż w niniejszej sprawie R.L. został skazany na karę ograniczenia wolności, należało wnikliwie ocenić podniesione w kasacji zarzuty pod kątem dopuszczalności tego nadzwyczajnego środka zaskarżenia.

Odnosząc się do dwóch pierwszych zarzutów zauważyć należy, że ich ocena dokonana przez prokuratora jest nazbyt rygorystyczna. Wprawdzie skarżący

wskazuje w nich na naruszenie przepisów prawa procesowego, w tym mających miejsce przed sądem *a quo*, niemniej jednak wyraźnie wiąże je z zaistnieniem bezwzględnej przyczyny odwoławczej, o której mowa w art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. Co więcej, w zarzucie drugim wprost wytyka sądowi odwoławczemu, iż nie uchylił z tego powodu orzeczenia pierwszoinstancyjnego. Stwierdzić więc należy, że formalnie autorka kasacji powołuje się na uchybienie wyłączające ograniczenie z art. 523 § 2 k.p.k. Nie przesądza to jednak automatycznie o dopuszczalności takiej kasacji. O tym decyduje bowiem nie samo powołanie się na określoną podstawę prawną zarzutu w skardze, lecz ustalenie, iż treść postawionego zarzutu rzeczywiście odpowiada podniesionemu naruszeniu prawa (zob. postanowienie SN z dnia 12 lipca 2022 r., III KK 236/22 i przywołane tam judykaty). Koniecznym jest zatem rozstrzygnięcie czy udział w składzie sądu osoby powołanej na urząd sędziego sądu powszechnego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 r. poz. 3) stanowi bezwzględną przyczynę odwoławczą.

Oczyszczając przedpole dla dalszych rozważań należy zauważyć, że obecnie nie istnieje żaden judykat, który nakazywałby w taki sposób traktować awizowane przez skarżącą uchybienie. Skutek taki mogłaby wywołać jedynie uchwała składu połączonych Izb: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r., sygn. akt BSA I-4110-1/20 (OSNKW z 2020 r. Nr 2, poz. 7), niemniej jednak została ona uznana przez Trybunał Konstytucyjny za niezgodną z art. 179, art. 144 ust. 3 pkt 17, art. 183 ust. 1, art. 45 ust. 1, art. 8 ust. 1, art. 7 i art. 2 Konstytucji RP; art. 2 i art. 4 ust. 3 Traktatu o Unii Europejskiej oraz art. 6 ust. 1 EKPCz (wyrok TK z dnia 20 kwietnia 2020 r., sygn. akt U 2/20, OTK-A 2020, nr 61). W związku z powyższym, z dniem ogłoszenia rzeczonego wyroku Trybunału Konstytucyjnego nie wywiera ona skutków prawnych polegających na związaniu jej treścią składów orzekających Sądu Najwyższego. Zgodnie z art. 190 ust. 1 Konstytucji RP orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego mają moc powszechnie obowiązującą i są ostateczne. Żaden organ nie posiada uprawnień do weryfikacji oraz nierespektowania orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego (zob.m.in. wyrok SN z dnia 22 sierpnia 2018 r., III PK 71/17;

postanowienie SN z dnia 12 kwietnia 2021 r., sygn. I NZP 1/21; postanowienie SN z dnia 23 września 2021 r., IV KZ 37/21; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 listopada 2021 r., IV KO 86/21; zdanie odrębne sędziego Sądu Najwyższego Dariusza Kali do uzasadnienia postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 14 marca 2023 r., sygn. akt III KK 435/22; wyrok SN z dnia 19 maja 2023 r., I KA 4/23; postanowienie SN z dnia 28 listopada 2023 r., I KK 162/23; postanowienie SN z dnia 2 lutego 2024 r., III KK 439/23).

Z tych też względów w orzecznictwie Sądu Najwyższego na gruncie omawianego problemu ukształtowały się dwie linie orzecznicze. Według pierwszej z nich, zasiadanie w składzie orzekającym osoby powołanej na urząd sędziego sądu powszechnego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018 r. poz. 3), winno być rozpatrywane jako nienależyta obsada sądu w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. Takie rozumienie wskazanej bezwzględnej przyczyny odwoławczej zostało zapoczątkowane przywołaną wyżej uchwałą składu połączonych Izb Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r., a następnie po utracie waloru normatywnego wskutek orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 kwietnia 2020 r., sygn. akt U 2/20 (OTK-A 2020, nr 61), kontynuowane w kolejnych judykatach (zob. m.in. postanowienie SN z dnia 18 listopada 2020 r., IV KK 290/20; postanowienie z dnia 17 marca 2021 r., I KK 28/21; postanowienie z dnia 18 listopada 2021 r., V KK 475/21; postanowienie z dnia 6 kwietnia 2022 r., V KK 491/21; uchwała SN z dnia 2 czerwca 2022 r., I KZP 2/22, OSNK 2022, nr 6, poz. 22; postanowienie SN z dnia 14 lipca 2022 r., V KK 54/22; postanowienie SN z dnia 14 lipca 2022 r., III KK 115/22; wyrok SN z dnia 26 lipca 2022 r., III KK 404/21; postanowienie SN z dnia 31 sierpnia 2022 r., II KK 85/22; wyrok SN z dnia 25 maja 2023 r., II KK 261/21; postanowienie SN z dnia 22 maja 2024 r., V KO 14/24). Z kolei według drugiej linii orzeczniczej, tego rodzaju uchybienie może być rozważane jedynie w kategoriach innego rażącego naruszenia prawa (*vide* m.in. postanowienie SN z dnia 13 grudnia 2021 r., II KZ 46/21; postanowienie SN z dnia 12 lipca 2022 r., III KK 222/22; postanowienie SN z dnia 3 listopada 2022 r., V KK 660/21; postanowienie SN z

dnia 30 listopada 2022 r., II KK 468/21; postanowienie SN z dnia 28 grudnia 2022 r., IV KK 477/22; postanowienie SN z dnia 28 grudnia 2022 r., III KS 73/22; zarządzenie SN z dnia 8 lutego 2023 r., II KO 119/22; postanowienie SN z dnia 13 lutego 2024 r., IV KK 576/23; postanowienie SN z dnia 11 czerwca 2024 r., IV KK 149/24; postanowienie SN z dnia 20 sierpnia 2024 r., IV KK 317/24).

Sąd Najwyższy w niniejszym składzie w pełni podziela drugi ze wskazanych poglądów, za czym przemawia szereg argumentów.

Po pierwsze, przepis art. 439 k.p.k. ma charakter wyjątkowy z uwagi na fakt, że zaistnienie jednej z taksatywnie wymienionych w nim przyczyn obliguje sąd do orzekania poza granicami zaskarżenia i podniesionych zarzutów oraz niezależnie od wpływu uchybienia na treść wyroku. Rodzi zatem konsekwencje często daleko wykraczające poza oczekiwania stron postępowania występujących z żądaniem przeprowadzenia kontroli odwoławczej. Nie budzi więc wątpliwości, że zgodnie z zasadą *exceptiones non sunt extendendae* przepis ten nie może być interpretowany rozszerzająco. Dotyczy to nie tylko wzbogacania za pomocą wykładni samego katalogu z art. 439 § 1 k.p.k., lecz także dokonywania rozszerzającej interpretacji konkretnych przyczyn odwoławczych (zob. postanowienie SN z dnia 12 lipca 2022 r., III KK 222/22). W taki też sposób interpretowana była przesłanka z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. do czasu podjęcia niewiążącej już uchwały Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r. Ani w orzecznictwie, ani w doktrynie nie rozważano bowiem wad procedury nominacyjnej sędziego w kategoriach nienależytej obsady sądu czy też braku uprawnienia do orzekania (por. postanowienie SN z dnia 13 grudnia 2021 r., II KZ 46/21).

Po drugie, badanie standardu niezawisłości i bezstronności wymaga przeprowadzenia swoistego testu, w którym brane są pod uwagę różne okoliczności i dopiero ich suma mogłaby zanegować w konkretnej sprawie ww. przymioty sądu. Tego rodzaju ocena jest typowa dla względnych przyczyn odwoławczych. Próba oceny owej niezawisłości i bezstronności z punktu widzenia art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. prowadzi do relatywizacji bezwzględnych przyczyn odwoławczych, które są albo ich nie ma i nie podlegają ocenie z punktu widzenia natężenia. Mankamenty takiego rozumowania dostrzegają także zwolennicy ww. koncepcji, którzy sami przyznają, że przyjęta wykładnia prowadzi do powstania

swoistej „hybrydy”, tj. rozwiązania mającego – obok śladowych elementów bezwzględnej przyczyny odwoławczej – charakter względnej przesłanki odwoławczej. Taka wykładnia „rozmywa” zamknięty katalog bezwzględnych przyczyn odwoławczych i pozostawia pole do dalszego ich „naciągania”, co powoduje trudne do przewidzenia konsekwencje w przyszłości.

Po trzecie, takie rozumienie bezwzględnych przyczyn odwoławczych, które sąd ma obowiązek badać z urzędu niezależnie od podniesionych zarzutów, może prowadzić do naruszenia konstytucyjnej gwarancji równości wobec prawa określonej w art. 32 ust. 1 Konstytucji RP czy też zaufania obywateli do Państwa, wywodzonej z art. 2 Konstytucji RP. Każdy sąd inaczej oceniał będzie kwestię spełnienia minimalnego standardu niezawisłości i bezstronności. Strony postępowania nie będą zatem miały pewności co do wyników takiej oceny. W konsekwencji może to doprowadzić do skutku niezamierzonego przez skarżącego, gdy orzeczenie zostanie uchylone nie tylko wbrew jego woli, lecz także na jego niekorzyść.

Po czwarte, skoro jak wskazano, bezwzględne przyczyny odwoławcze sąd bada poza granicami zaskarżenia i podniesionych zarzutów, to w konsekwencji w każdej sprawie bez wyjątku musiałby z urzędu dokonywać oceny czy wszyscy członkowie składu orzekającego dają gwarancję rzetelnego procesu. Nie wiadomo zresztą w jaki sposób takie badanie *ex officio* miałyby się odbywać. Z całą pewnością nie poprzez wyszukiwanie szczątkowych informacji na temat danego sędziego w Internecie czy opieranie się na jednostronnych i niezweryfikowanych doniesieniach medialnych. Ustalenie czy *in concreto* dany sędzia daje gwarancję niezawisłości i bezstronności wymaga szczegółowego prześledzenia jego drogi zawodowej, co jest niezwykle czasochłonne. „Testowanie” sędziów z urzędu rodzi także pytanie o motywację „testujących”, co może pogłębiać napięcia w środowisku sędziowskim i z całą pewnością nie wpłynie pozytywnie na zaufanie do władzy sądowniczej w odbiorze społecznym.

Po piąte, wydaje się, że dla zapewnienia stronom prawa określonego w art. 45 Konstytucji RP i wiążących Rzeczpospolitą Polską umowach międzynarodowych (art. 6 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, art. 19 ust. 1 akapit drugi Traktatu o Unii Europejskiej, art. 47 Karty Praw Podstawowych

Unii Europejskiej)), wystarczające będzie umożliwienie przeprowadzenia takiej kontroli na ich wniosek, a zatem z perspektywy względnej przyczyny odwoławczej. Pozwoli to nie tylko uniknąć wskazanej nieprzewidywalności rozstrzygnięcia w razie wywiedzenia środka odwoławczego, lecz także zapobiegnie arbitralności sądu w sytuacji, gdy żadna ze stron mając pełną wiedzę o składzie orzekającym nie zgłasza zastrzeżeń co do zagwarantowania jej skutecznej ochrony sądowej, co zresztą jest dość powszechne.

Po szóste wreszcie, zwolennicy związania bezstronności i niezawisłości sądu z bezwzględными przyczynami odwoławczymi nie ukrywają, że przyjęta przez nich koncepcja jest „rozwiązaniem zaradczym”, które z konieczności „wymyka się schematom” (*vide* uchwała SN z dnia 2 czerwca 2022 r., I KZP 2/22). Takiego instrumentalnego wykorzystywania prawa nie sposób jednak zaakceptować.

Reasumując, uchybienie podniesione przez skarżącą w dwóch pierwszych zarzutach nie stanowi bezwzględnej przyczyny odwoławczej, a inne rażące naruszenie prawa, które z uwagi na ograniczenia wynikające z art. 523 § 2 k.p.k. w zw. z art. 523 § 4 pkt 1 k.p.k. *a contrario* skutkuje niedopuszczalnością kasacji z mocy ustawy.

Analogicznie należało ocenić zarzut trzeci, który wprost dotyczył innych uchybień niż wskazane w art. 439 § 1 k.p.k., tj. obrazy przepisów art. 433 § 2 k.p.k. w zw. z art. 457 § 3 k.p.k. wyznaczających standard rzetelnej kontroli odwoławczej. Podkreślić należy, że w przypadku skazania na karę innego rodzaju niż bezwzględnego pozbawienia wolności, oparcie kasacji na jednej z tzw. bezwzględnych przyczyn odwoławczych, nie uprawnia do dodatkowego podnoszenia, niejako „przy okazji”, innych naruszeń prawa materialnego lub procesowego, choćby miały one charakter rażący i mogły mieć istotny wpływ na treść orzeczenia (por. postanowienie SN z dnia 22 września 2022 r., I KK 310/22).

W tej sytuacji przyjętą kasację należało pozostawić bez rozpoznania jako niedopuszczalną z mocy ustawy, zgodnie z art. 531 § 1 k.p.k. w zw. z art. 530 § 2 k.p.k. w zw. z art. 429 § 1 k.p.k. i art. 523 § 2 k.p.k. w zw. z art. 523 § 4 pkt 1 k.p.k. *a contrario*, co czyniło bezprzedmiotowym rozpoznawanie wniosku o wstrzymanie wykonania zaskarżonego wyroku.

Rozstrzygając w zakresie wniosku o przyznanie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej skazanemu z urzędu należy zauważyć, że sporządzenie i wniesienie niedopuszczalnego nadzwyczajnego środka zaskarżenia, co do zasady nie daje podstawy do przyznania podmiotowi fachowemu wynagrodzenia (por. postanowienie SN z dnia 17 lutego 2005 r., IV KK 418/04; postanowienie SN z dnia 24 kwietnia 2007 r., IV KK 98/07, Prok. i Pr. 2007, nr 10, poz. 20; postanowienie SN z dnia 27 sierpnia 2008 r., IV KK 271/08). Niemniej jednak w realiach niniejszej sprawy Sąd Najwyższy uznał wniosek w tym zakresie za uzasadniony. Obrońca wywiązała się ze swego obowiązku, starając się wykazać w interesie skazanego wystąpienie bezwzględnej przyczyny odwoławczej. Fakt, że przedstawione argumenty nie znalazły akceptacji Sądu Najwyższego co do charakteru awizowanego uchybienia nie może pozbawiać obrońcy należnego mu wynagrodzenia. Wysokość opłaty określono na podstawie § 2 pkt 1, § 4 ust. 1 i 3 oraz § 17 ust. 3 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 maja 2024 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa albo jednostki samorządu terytorialnego kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz.U. z 2024 r., poz. 763 z późn. zm.).

Jednocześnie z uwagi na sytuację majątkową i osobistą, na podstawie art. 624 § 1 k.p.k., zwolniono skazanego od kosztów sądowych postępowania kasacyjnego, wydatkami tego postępowania obciążając Skarb Państwa.

Z tych też względów, Sąd Najwyższy postanowił jak w sentencji.

[WB]

r.g.